

อนาคตสังคมไทยและทิศทางที่ควรเป็น Future Thai Society and Appropriate Direction

ยงยุทธ ตักดีชัยพานิชกุล*
Yongyoot Sakchaipanitkul

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ลักษณะของสังคมเมืองและสังคมชนบทของไทยในปัจจุบัน และแนวโน้มที่คาดว่าจะเป็นไปได้ในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าหากไม่มีการดำเนินการใดที่จะหยุดยั้ง นั่นคือ สังคมไทยจะมีปัญหาต่างๆรุนแรงขึ้นมาก เนื่องจากความเจริญทางวัตถุที่เข้ามาครอบงำความคิดของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้รวดเร็ว ในบทความนี้ผู้เขียนได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาในสังคมไทย โดยในสังคมชนบท ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงรูปแบบชุมชน การสร้างความสามัคคีในชุมชน การสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง การมุ่งเน้นการศึกษาออกกระบบ การส่งเสริมระบบการสะสมทุนของเยาวชนในชนบท การรวมตัวกันสร้างสหกรณ์ในชุมชน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และค้นคว้าวิทยากรในชุมชน การจัดสรรระบบงบประมาณใหม่ การจัดระบบประกันสุขภาพ และการพัฒนาระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ ในสังคมเมืองผู้เขียนได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม การเปลี่ยนจากระบบจับขังคุกเป็นหลักมาเป็นระบบเน้นการเสียค่าปรับ การแก้ปัญหาความแออัดของเมือง โดยขยายระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และจัดทำโครงสร้างพื้นฐานในชานเมืองและเมืองบริวาร การจัดทำรถไฟรางคู่เพื่อขนส่งคนและสินค้าระหว่างชนบทและในเมือง การย้ายหน่วยราชการสำคัญ ๆ ไปอยู่ต่างจังหวัดในทุกภูมิภาค การชวยการบริหาร กทม. ให้ย่อยลงเป็นระบบเล็กและกระจายอำนาจให้ชุมชน การแก้ปัญหา น้ำท่วมโดยใช้ระบบท่อและการเก็บภาษีที่ดินโดยใช้อัตราภาษีก้าวหน้าเพื่อลดปัญหาราษฎรไม่มีที่ดินทำกิน

* เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 กระทรวงมหาดไทย

Abstract

This article analyzes the characteristics of urban society and rural society at present and in the next decade. If nothing has been done, Thai society--both urban and rural--will be very likely to encounter a higher degree of social problems because materialism has been dominating the society and modern technology helps spread information at a more rapid speed than in the past. In this article suggestions are made to deal with various national social problems. In rural society, suggestions include improving the form of community, creating unity in the community, strengthening the family institution, promoting capital accumulation among rural youths, forming cooperatives, and establishing the learning and research center in each community. The government is suggested to revise the budgeting system, to set up the health insurance system, and to streamline the bureaucracy. In urban society, emphasis is suggested to placed on peace-keeping by having people participate in crime prevention and making arrests. Also there should be changed in focus from imprisonment of offenders to fining them. Public universities should be encouraged to relocate to provinces. The problem of crowded Bangkok should be solved by expanding the public utilities and amenities to suburban areas and to nearby provinces as well as by building infrastructure there. Trains should be an important means for transportation of both people and cargo from cities to rural areas. Moreover, office of government ministries, departments and bureaus should be locate din provinces across the country. Bangkok should be divided into small areas for efficient administration. Power should decentralized to communities.

Besides, the flooding problem should be solved by using the pipe system and the problem of no arable land for small farmers can be tackled by progressive taxation.

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีความเจริญทางวัตถุเกิดขึ้นมากจากการรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างต่อเนื่อง มีสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้นมากมาย จากการมีระบบโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ระบบสาธารณูปโภคที่ทันสมัย ทำให้มีการติดต่อสื่อสาร การสัญจรไปมาสะดวก รวดเร็ว มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้กันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ ๆ นอกจากนี้ยังมีการนำระบบบริหารสมัยใหม่เข้ามาใช้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งปัจจุบันมีการปรับปรุงโครงสร้างกันอย่างกว้างขวาง ผู้คนในเมืองใหญ่ ๆ โดยทั่วไปมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีการแข่งขันกันสูงขึ้น ความเจริญเหล่านี้ได้เข้าไปสู่ชนบทด้วยเช่นกันแม้จะช้ากว่า แต่ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนไทยไปจากเดิม ซึ่งมีทั้งที่ดีขึ้น และที่ควรต้องจับตาระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบเชิงลบตามมา ดังนั้นบทความนี้จะได้ทำการวิเคราะห์อธิบายลักษณะหรือสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน และคาดการณ์แนวโน้มอนาคตในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยจะกล่าวถึงสังคมเมือง สังคมชนบท และแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านพฤติกรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย ปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม และปัญหาอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางเลือกทางหนึ่งในการปรับสภาพสังคมปัจจุบันเพื่อเตรียมการให้สังคมไทยในอนาคตดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ตลอดจนให้แง่คิดต่อผู้อ่านทั่วไปในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ในอนาคต

พฤติกรรมและวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย

ปัจจุบันสังคมไทยรับเอาความเจริญทางวัตถุ ตลอดจนวัฒนธรรมต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากซีกโลกตะวันตกเข้ามา มาก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม การแต่งกาย การรับประทานอาหาร สิ่งบันเทิง การใช้ชีวิตประจำวัน วิธีการทำงาน และการบริหารงาน เป็นต้น โดยวัฒนธรรมเหล่านี้เข้ามาได้เร็วมาก ด้วยโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคข้อมูลข่าวสารการคมนาคมสื่อสารที่สะดวก ทำให้โลกแคบลง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ง่าย โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาติที่

เจริญทางเทคโนโลยีกว่า ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยมาก ดังนั้น ลักษณะสังคมปัจจุบันจึงเป็นสังคมเชิงซ้อน และจะซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต เพื่อให้เป็นภาพแนวโน้มของลักษณะสังคมไทยในอนาคต จะได้อธิบายโดยแบ่งสังคมออกเป็น 2 ระบบคือ สังคมเมืองและสังคมชนบท ตามการจำแนกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

สังคมเมือง ในด้านพฤติกรรมกรรมการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต หากดูจากสภาพปัจจุบัน ซึ่งถ้าไม่มีสิ่งใดมาหยุดยั้ง สังคมในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าจะมีลักษณะดังนี้

1. เป็นสังคมที่มีความทันสมัย โดยเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาททั้งในที่ทำงานและในครัวเรือนมากขึ้น

ในที่ทำงาน ขณะนี้จะเห็นว่าหลายบริษัทหรือหน่วยงานมีการติดตั้งและนำอุปกรณ์ทันสมัยมาช่วยในการทำงาน ที่เรียกกันว่า "office automation" ระบบการเก็บข้อมูลจะเปลี่ยนไปจากการบันทึกข้อมูลในกระดาษเพื่อเก็บไว้ มาเป็นการบันทึกข้อมูลเป็นฐานข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น การทำงานไม่ต้องพบหน้ากันก็สามารถจะติดต่อธุรกิจกันได้ งานประเภทใหม่ ๆ จะเกิดขึ้น ซึ่งผู้ทำงานต้องปรับตัวหรือฝึกอบรมให้เหมาะกับงานใหม่ ต้องก้าวให้ทันเทคโนโลยี มิฉะนั้นจะล้าหลังและตกงาน สังคมจะเป็นสังคมที่เร่งรีบ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงและจะก่อให้เกิดความเครียดสูง

ในครัวเรือน จะมีเครื่องอำนวยความสะดวกสารพัดชนิดวางจำหน่ายให้เลือกใช้ในราคาที่ไม่แพงนัก ผู้คนจะมีความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น ติดต่อสื่อสารกันง่ายขึ้น สินค้าที่เคยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยกลายเป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในบ้านสมัยใหม่ เช่น รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องโทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นวีซีดี เป็นต้น หากบ้านใดไม่มีก็รู้สึกด้อยกว่าบ้านอื่น และมีการบริโภคสิ่งบันเทิงสูง ดังนั้น ค่าใช้จ่ายก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะต้องหาเงินมาซื้อสินค้าเหล่านี้เพื่อให้ทัดเทียมคนในสังคม ทำให้ระบบสินเชื่อ ระบบเงินผ่อน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบันเติบโตเร็วและผู้คนส่วนใหญ่จะมีหนี้กันถ้วนหน้า

2. เป็นสังคมที่นิยมวัตถุอย่างมาก ปัจจุบันลัทธิบริโภคนิยมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนเมืองมากขึ้นทุกที ในอีก 10 ปีข้างหน้า ลัทธิบริโภคนิยมเต็มรูปแบบจะต้องเกิดขึ้นแน่ ถ้าไม่มีสิ่งใดหยุดยั้ง สังคมไทยจะเป็นสังคมทรูทราฟุ้งเฟ้อ ผู้ใดมีทรัพย์สินเงินทองมาก ผู้นั้นจะได้รับการยกย่องนับถือมาก จึงเป็นไปได้ที่จะทำมาหากินกันทุกรูปแบบ เพื่อให้ได้ทรัพย์สินเงินทองมาอย่างง่าย ๆ การฉ้อราษฎร์บังหลวงยังไม่สามารถหมดสิ้นไปได้ ในปัจจุบันลักษณะนี้มีให้เห็นกันอยู่ หากไม่สามารถหยุดยั้งได้ก็จะสร้างปัญหาในอนาคตได้ ด้วยค่านิยมที่ไม่ถูกต้องนี้

3. เป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน สังคมเมืองในปัจจุบันเริ่มมีลักษณะครอบครัวเดี่ยว (nucleus family) มากขึ้น และอยู่อย่างตัวใครตัวมัน แม้บ้านใกล้เรือนเคียงก็ไม่รู้จักกัน นอกจากนี้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยจะทำให้คนในครอบครัวสามารถจะติดต่อกันได้ง่ายขึ้น แต่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

ระบบการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ได้เข้ามามีผลกระทบต่อการทำงาน ในด้านดีก็คือ การติดต่อผ่านระบบ on-line ทำให้ไม่ต้องเดินทางมาพบปะกันด้วยตนเอง การติดต่อธุรกิจแม้กระทั่งการประชุม จึงทำให้สะดวกรวดเร็วด้วยระบบการประชุมทางไกล แต่ผลในอีกด้านก็คือ ทำให้ลดการรู้จักกันเป็นส่วนตัวลง และความผูกพันจะเป็นไปในเชิงหน้าที่การงาน มากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว คนส่วนใหญ่จะว่าเหว่ ขาดเพื่อน และต้องหันมาหาความบันเทิงอื่นทดแทน เป็นสังคมที่แต่ละคนเอาเพียงตัวเองเท่านั้น คนอื่นจะเป็นอย่างไรก็ช่าง

4. เป็นสังคมผลประโยชน์ต่างตอบแทน เนื่องจากเป็นสังคมบริโภคนิยม ผู้คนจึงต้องมุ่งหารายได้เพื่อนำมาบำรุงบำเรอความสุขทางโลก ดังนั้น การคบกันของบุคคลต่าง ๆ จึงมุ่งเรื่องผลประโยชน์เป็นสำคัญ มากกว่าการจริงใจต่อกัน ขณะนี้หลายคนคงจะพอมองภาพสังคมในปัจจุบันได้ว่า หากคนจริงใจได้น้อยเต็มที คนส่วนใหญ่เมินเฉยต่อความอยู่ดีที่กระทบกับผู้อื่น ไม่คิดช่วยกันแก้ไข การคบหากันของคนในสังคมจะเป็นไปในลักษณะเพื่อเอื้อต่อการเจรจาผลประโยชน์หรือมีผลประโยชน์ตอบแทนให้เสมอ ในการประชุมจะปล่อยให้ผู้อื่นกอบโกยผลประโยชน์เพื่อแบ่งปันกัน หากผลประโยชน์ส่วนตัวจะไม่ขัดขวางและจะร่วมขบวนการด้วย โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวและกลุ่มผลประโยชน์มากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม การจะทำสิ่งใดให้ใครก็เพื่อมุ่งหวังผลตอบแทนในรูปแบบใดรูป

หนึ่ง การเจรจาต่อรองจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการที่จะได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ การเมืองจะเข้าไปมีบทบาทในทุกหน่วยงาน เพื่อเอื้อให้พรรคพวก ระบบพรรคพวก (clique) จะแพร่กระจายให้เห็นทั่วไป การข่มเหงรังแกกันในที่ทำงาน (harassment) จะมีมากขึ้น หากใครมีทรัพยากรที่จัดสรรให้จึงจะคบกันได้ ถ้าผลประโยชน์ส่วนตัวจะไม่มีปัญหา สังคมในอนาคตในลักษณะนี้เป็นสังคมที่ไม่มุ่งเรื่องคุณธรรม เพราะต่างคนต่างมุ่งในเรื่องการหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงว่าจะได้มาด้วยวิธีใด ถูกหลักศีลธรรมหรือไม่ ถูกกฎหมายหรือไม่ เป็นสังคมแห่งการเอารอดเอาเปรียบ

5. เป็นสังคมที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรสูงกว่าสังคมชนบท สังคมเมือง หรืออีกนัยหนึ่งคือในเขตกรุงเทพและปริมณฑลขณะนี้ได้รับการจัดสรรทรัพยากรสูงกว่าจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะที่พบได้ในเมืองใหญ่ทั่วโลก ทั้งนี้เพราะกรุงเทพเป็นที่รวมของคนมีการศึกษา มีความรู้ความสามารถ เป็นสังคมที่รวมองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน มีระบบโครงสร้างพื้นฐานดี นอกจากนี้จะมีทรัพยากรของเมืองเองแล้ว ยังดูดทรัพยากรจากชนบทมาใช้ได้ด้วย เพื่อแข่งขันในตลาดโลก สังคมเมืองเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานรัฐบาลระดับกระทรวง ทบวง กรม และผู้บริหารประเทศ เป็นสังคมที่วางแผน วางกลไกขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ ของประเทศ เป็นเสมือนสมองของประเทศ ทำให้ความเจริญกระจุกตัวอยู่ที่เดียว เพราะที่อื่น ๆ ขาดมันสมองที่จะมาพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้กระจุกตัวอยู่ในตัวเมืองหลวง

6. เป็นสังคมที่ช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวยสูง สังคมเมืองไม่ได้มีแต่เพียงคนที่มีศักยภาพเท่านั้น แต่เป็นที่รวมของคนที่มีศักยภาพหรือด้อยโอกาสอยู่ด้วย โดยมีความแตกต่างกันด้านฐานะทางเศรษฐกิจหรือด้านรายได้ การมีงานทำ และการได้รับการจัดสรรทรัพยากร ปัจจุบันช่องว่างระหว่างความมั่งคั่งกับความจนค่อย ๆ ห่างออกไปทุกที คนรวยหรือคนมีฐานะได้รับผลประโยชน์ในเชิงกำไรสูง มีโอกาสทางการศึกษา เพราะต้องมีเงินจึงจะได้ศึกษาในระดับสูง เพราะรัฐถือว่าการศึกษาคือการลงทุนที่แต่ละบุคคลต้องชวนขวายจ่ายเงินเอง ในขณะที่คนจนที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันขาดโอกาสที่จะได้รับสิ่งเหล่านี้ ทำให้กลายเป็นคนด้อยคุณภาพ ไร้ฝีมือ ไม่มีงานทำ ซึ่งความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจน

และคนรวยนี้ หากไม่มีการกระทำที่สามารถลดช่องว่างให้แคบลงได้ ก็จะเกิดความขัดแย้งอย่างมากระหว่างผู้มีโอกาสดับผู้มีโอกาสในสังคม

7. เป็นสังคมที่มีปัญหาสังคมหลากหลายและรุนแรง สืบเนื่องจากช่องว่างทางสังคมจะมีมากขึ้น คนที่ไม่สามารถรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังได้ ตลอดจนคนด้อยโอกาส คนเหล่านี้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ตามสวนสาธารณะต่าง ๆ อาจสร้างความปั่นป่วนได้ ปัญหาต่าง ๆ จะเกิดตามมา อาทิ

(1) **ปัญหาอาชญากรรม** เนื่องจากเกิดความกดดัน ที่เห็นกลุ่มคนที่มีโอกาสเอารัดเอาเปรียบ ดูดเอาทรัพยากรที่มีคุณค่าไป หากปล่อยให้คนเหล่านี้ขาดโอกาส อดอยาก และขาดแคลนทุกสิ่งทุกอย่าง จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า อาชญากรรมจะรุนแรงขึ้น และมีอัตราสูงขึ้น โดยที่ไม่มีใครกล้าช่วยได้ เพราะเป็นสังคมตัวใครตัวมัน

(2) **ปัญหาโสเภณีเด็ก โสเภณีชายและหญิง** โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นมา ท่ามกลางความขาดแคลน ซึ่งก็ต้องการขยับฐานะขึ้นไปเท่าเทียมกับกลุ่มคนในสังคมที่ได้เปรียบ ก็จะทำทุกวิถีทางให้ได้มาซึ่งเงินตรา และวัตถุที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมายและศีลธรรม จากข้อมูลหลายแหล่ง เช่น มูลนิธิเด็ก องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ หรือเอ็น จี โอ มักจะรายงานตัวเลขออกมาบ่อย ๆ เกี่ยวกับจำนวนการขายตัวของนักเรียนเพื่อหารายได้มาขยับฐานะของตนในด้านวัตถุ หรือในเชิงนามธรรม บางคนขายตัวเพื่อหาเงินส่งตัวเองให้ได้ร่ำเรียนสูง โดยยอมพลีกายขายตัว และไม่เห็นว่าเป็นเรื่องเสียหาย บางคนทำเพื่อเอาเงินซื้อรถ ซื้อโทรศัพท์มือถือ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เห็นเพื่อนเขามีกัน ปัจจุบันเราจะเห็นเยาวชนรวมตัวกันเป็นแก๊ง เทียวจับปล้นคนมีทรัพย์สิน มีเทคโนโลยีทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือ มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หากเหตุการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไป อีก 10 ปีข้างหน้าจะมีความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่าง 2 กลุ่มคือ ผู้มีโอกาสและผู้ด้อยโอกาสในสังคมเมืองอย่างไม่ต้องสงสัย ที่กล่าวมานี้เป็นระบบสังคมหนึ่งของสังคมเมือง ระบบสังคมที่สองคือระบบสังคมชนบท

การปรับปรุงสังคมชนบท ปัจจุบันคนในเขตนอกเมืองยึดการเกษตรเป็นหลัก เป็นสังคมแรงงาน สังคมนี้ยังมีความเป็นสังคมที่เคร่งครัดประเพณีที่มีมาแต่เดิมค่อนข้างสูง นั่นคือ ยึดถือประเพณีเป็นหลักปฏิบัติหรือแบบแผนในการดำรงชีวิต มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความเมตตาต่อกัน และยังมีการรวมกลุ่มกัน ได้ดีกว่าสังคมเมือง แต่ในอีกทศวรรษข้างหน้าเราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทได้ชัดเจน สังคมปัจจุบันได้พัฒนาเปลี่ยนไปเป็นสังคมข่าวสาร การที่รัฐบาลได้พยายามกระจายข้อมูลข่าวสารออกไปสู่ชนบท เช่น จัดตั้ง Internet ตำบล หรือการสื่อสารในช่องทางอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ ทำให้คนในสังคมชนบทพยายามปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เปลี่ยนวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติกันมา การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทปัจจุบันจะเห็นได้ชัดในกลุ่มเยาวชนหรือเด็กวัยรุ่น ถ้าออกไปในชนบทจะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคนในสังคมชนบท โดยเริ่มมีการซื้อเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ ปัจจุบันชาวนา ชาวเขามีโทรศัพท์มือถือใช้ติดต่อกัน มีการปลูกบ้านสร้างใหญ่โตในแบบของสังคมเมือง มีการสร้างตึกหลายชั้น คนในชนบทพยายามพัฒนารูปแบบสิ่งปลูกสร้าง และที่พักอาศัย และซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวกภายในบ้านและยานพาหนะให้คล้ายกับสังคมเมือง คาดว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นในสังคมชนบทในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าคือ คนสังคมชนบทจะเริ่มมีการเอาเปรียบกัน ต่างฝ่ายต่างแย่งชิงทรัพยากร และมีการดำเนินแบบแผนชีวิตไปตามกระแสหลักของสังคมเมืองคือ หูหრა ฟุ่มเฟือย บริโภคนิยม วัตถุนิยม รวมทั้งในเรื่องการหารายได้ การเจรจาต่อรองผลประโยชน์ และแทนที่จะเป็นสังคมที่พัฒนาระบบสังคมประชาธิปไตย หรือมีระบบประชาสังคมขึ้น จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมตัวใครตัวมัน เอาเปรียบ มีการต่อรองผลประโยชน์ ไม่คำนึงถึงศีลธรรม เห็นชัดเจนในเด็กรุ่นต่อมาซึ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น ใฝ่รู้น้อย ต้องการให้ได้ผลประโยชน์มาอย่างง่าย ๆ และรวดเร็ว สังเกตได้จากเด็กรุ่นใหม่เปลี่ยนแนวแผนชีวิตไปสู่การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โสเภณี เด็กเริ่มระบาคในสังคมชนบท เริ่มมีการติดต่อก้ากาม มียาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เลียนแบบการใช้จ่าย การแต่งกาย ลักษณะนิสัยและการพูดจากสังคมเมือง ดังนั้นในอีกทศวรรษเราจะเห็นสังคมชนบทเป็นอีกสังคมหนึ่งที่ค่อนข้างมีปัญหาสังคม ในปัจจุบันจะเห็นชัดเจนว่าแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมสูงขึ้น จะมี

แนวโน้มไปสู่ลักษณะการเอารัดเอาเปรียบ เพื่อให้ได้ทรัพยากรสูงสุด คนที่ได้เปรียบอยู่แล้วก็จะได้มาซึ่งทรัพยากรในพื้นที่โดยใช้อำนาจ ไม่ว่าจะอำนาจนั้นจะได้มาโดยวิธีที่ถูกต้องหรือไม่ก็ตาม และไม่คำนึงถึงระเบียบ กฎหมาย หรือศีลธรรมตามบรรทัดฐานเดิม

ดังนั้น ในอนาคตข้างหน้า สังคมไทยทั้งในเมืองและชนบท จะซับซ้อนขึ้น และจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ **สังคมการแข่งขันอย่างรุนแรง** ไม่มีเมตตาต่อฝ่ายตรงกันข้ามหรือคู่แข่งอีกต่อไป หากสังคมกำลังจะมีความปั่นป่วนวุ่นวายสับสนเช่นนี้ เราควรทำอะไรดี เพื่อไม่ให้เกิดสภาพสังคมดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ด้วยความเป็นห่วงสังคมไทยในอนาคต ผู้เขียนจึงขอเสนอความคิดทางเลือกเพื่อให้ผู้มีอำนาจรัฐสามารถกำหนดนโยบายและแก้ไขในบางเรื่อง ให้ทันกาล และผู้อ่านทั่วไปได้หันมาใส่ใจในสังคมในอนาคตให้มากขึ้น แม้เป็นเพียงแง่มุมของความคิดเล็กน้อยจากข้าราชการระดับปฏิบัติการ ด้วยผู้เขียนเองได้ประสบการณ์มาจากการผ่านการทำงานในหลายพื้นที่ทั้งชนบทและในเมืองจึงนำประสบการณ์ที่ได้ มาวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาสังคมไทย โดยแบ่งข้อเสนอแนะตามประเภทของสังคม ดังนี้

(1) ในสังคมชนบท ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประเทศ เพราะเป็นที่อยู่ของประชากรส่วนใหญ่ สังคมนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นสังคมด้อยโอกาสและตามไม่ทันต่อระบบการเปลี่ยนแปลงของโลกหรือโลกาภิวัตน์ รัฐควรจะต้องทุ่มทรัพยากรไปในการพัฒนาสังคมชนบทให้ชาวชนบทสามารถยืนบนขาตนเองได้มากกว่านี้ สิ่งที่รัฐต้องทำคือ **จะต้องปรับรูปแบบของชุมชน** โดย **ประการที่หนึ่ง การสร้างความสามัคคีของชุมชนนั้น** ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาระบบครอบครัว ระบบชุมชน ให้เป็นปึกแผ่น เข้มแข็ง และเกิดการแบ่งปันหรือกระจายรายได้ให้ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ไม่เกิดความแตกต่างกันจนเกิดความเหลื่อมล้ำและนำมาซึ่งความแตกร้างในสังคมในที่สุด สิ่งหนึ่งที่น่ามาใช้ได้ เพราะผู้เขียนเคยทดลองและประสบความสำเร็จมาแล้ว คือ การเชื่อมต่อระหว่างวัยหรือระหว่างคนสูงอายุและคนรุ่นใหม่ โดยจัดโครงการให้คนสูงอายุ รวมทั้งผู้ที่มีความสามารถหรือมีทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรืออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ก็ได้ มาฝึกอบรมเด็กยุคใหม่และเยาวชนในวันและเวลายานอกราชการ ทั้งนี้เพราะ ในเวลาราชการ

ทุกคนต้องไปโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้ความรู้ทางวิชาการ แต่โครงการที่เสนอแนะนี้มีวัตถุประสงค์ให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ได้โดยการถ่ายทอดของผู้ใหญ่ในสังคม และสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้

อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญและจะต้องดำเนินการคือ **การสร้างระบบครอบครัวที่เข้มแข็ง** รัฐต้องรณรงค์ให้ผู้ปกครอง พ่อแม่ หัวหน้าครอบครัว และสมาชิก สร้างความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว มีความใกล้ชิดเป็นกันเองกับลูกหลาน มากกว่าที่จะมุ่งไขว่คว้าหารายได้มาเพื่อการอุปโภคบริโภคเพียงอย่างเดียว โดยมุ่งเน้นให้พ่อแม่เปลี่ยนสถานภาพเป็นเพื่อนของลูก สังคมใดก็ตามถ้าพ่อแม่ มอบความเป็นเพื่อนให้ลูกและเข้าใจวิถีชีวิตที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต สังคมนั้นจะมีเด็กและเยาวชนที่ห่างไกลอบายมุข ดังนั้น พ่อแม่จะต้องเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงและลักษณะนิสัยของเยาวชนหรือวัยรุ่นสมัยใหม่ รวมทั้งวัฒนธรรมที่เด็กกำลังรับเข้ามา และจะต้องปรับตัวโดยยอมรับตามวัฒนธรรมใหม่ที่พอรับได้ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องนำวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมเข้าไปครอบงำเยาวชนให้ได้ ในอนาคตต้องทำเช่นนี้ รัฐต้องส่งเสริมการทำเช่นนี้ โดยมีแบบพัฒนาที่ชัดเจน งานดังกล่าวนี้จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าต้องการให้คนในชุมชนเชื่อมสัมพันธ์กันและอุดช่องว่างระหว่างวัย

ประการที่สาม กิจกรรมที่รัฐบาลต้องกระทำในอนาคตอย่างเร่งด่วนคือ **การให้การศึกษานอกระบบ** โดยให้ชุมชนสามารถคัดสรรสิ่งที่ดีควรมีขึ้น และนำมาล้อมเกล้าให้คนในชุมชนนั้นยึดถือเป็นแบบแผน เช่น การดำเนินตามหลักศาสนาพุทธและศาสนาใดก็ตามที่เป็นความดีความงาม กฎเกณฑ์ที่พึงกระทำ พึงถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้รับรู้อย่างแท้จริง

ประการที่สี่ รัฐจะต้องวางรากฐานให้กับสังคมชนบทหรือสังคมด้อยโอกาสในเมือง โดยการ **ส่งเสริมระบบการสะสมทุนของเยาวชน** เนื่องจากการส่งเสริมการสะสมทุนจะทำให้ผู้ที่อยู่ในสังคมด้อยโอกาสลดการมองช่องว่างระหว่างสังคมที่ได้เปรียบกับสังคมที่เสียเปรียบลงได้ หากเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่ง สังคมนั้นก็จะมีทุนที่ใกล้เคียงหรือไม่ห่างกันมากเกินไปจากสังคมที่ได้เปรียบในเมืองต่าง ๆ

ประการที่ห้า สิ่งที่ต้องทำอีกอย่างคือ **ชุมชนต้องรวมตัวกันสร้างระบบสหกรณ์** ขึ้นมาและพัฒนาเพื่อให้มีศักยภาพเหมือนบริษัทเล็ก ๆ บริษัทหนึ่งในสังคมไทย ซึ่งหากจัดตั้งกันได้ทั่วถึง ประเทศไทยก็จะมีบริษัทในรูปสหกรณ์ 70,000 กว่าแห่ง มีการลงทุนที่ไม่เหมือนกัน และรัฐบาลสามารถส่งเสริมได้ในรูปการให้ข้อมูล ถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ทางวิชาการต่อคนในชุมชนได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถจะสร้างชุมชนหรือสังคมที่มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และสามารถแข่งขันกับสังคมภายนอกได้ รวมทั้งวัฒนธรรมที่ทะลักเข้ามาโดยกระแสหลักจากต่างประเทศ ถ้ามีการสร้างสหกรณ์ที่เข้มแข็ง และพัฒนาในรูปกึ่งบริษัท มีการพัฒนาเกษตร อุตสาหกรรม และวิทยาการขึ้นมา สังคมไทยก็จะเป็นสังคมเรียนรู้ และมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง เมื่อนั้นการกระจายรายได้จะเป็นธรรมและทั่วถึงจะเกิดทั่วประเทศ เมื่อชาวบ้านสามารถสร้างรายได้ จากทรัพยากรที่มีอยู่ และพัฒนาองค์ความรู้ได้ ก็จะไม่เกิดความขัดแย้งหรือลดปัญหาความขัดแย้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันลงได้

ประการที่หก รัฐบาลควรกำหนดให้มีการจัดตั้งหรือให้มี**ศูนย์การเรียนรู้และค้นคว้าวิทยาการในชุมชน** ขึ้น ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่แทบจะไม่มีใครเคยให้ความสำคัญ เพราะคิดว่าการส่งเด็กเข้าโรงเรียนแล้วจะทำให้เด็กมีความรู้ แต่จริง ๆ แล้ว แบบแผนของโรงเรียนปัจจุบันคือ การเตรียมตัวเด็กเข้าไปเป็นแรงงานของต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในไทย มากเสียกว่าการที่จะพัฒนาเด็กและชุมชนให้เกิดลงทุนและพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นมาเป็นของตนเอง และมีการค้นคว้าทางวิชาการที่ก้าวหน้า เท่าที่ผ่านมามองเห็นว่า คนไทยรู้จักซื้อโทรทัศน์ รถยนต์ แต่ไม่เคยมีความคิดที่จะพัฒนาผลิตและค้นคว้านวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อใช้ในประเทศ มีแต่คิดจะซื้อนวัตกรรมจากต่างประเทศ รัฐบาลไม่เคยมีนโยบายที่จะส่งเสริมเด็กไทยไปในแนวทางอย่างจริงจัง

ฉะนั้นอนาคตในอีก 10 ปีข้างหน้า ถ้าไม่ยอมให้สังคมเกิดปัญหา จะต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรให้มีการเป็นนักค้นคว้าวิจัยในพื้นที่ ดังนั้น ข้าราชการ ส่วนราชการที่มีองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการพัฒนาแขนงต่าง ๆ จำเป็นต้องมีระบบการเผยแพร่ข้อมูลลงไปให้ทุกชุมชน ผ่านศูนย์การเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีของชุมชน ตามที่ได้เสนอแต่แรก ไม่ใช่ใช้ระบบที่

ราชการที่ให้ความรู้เพียงบางอย่างแก่คนในชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนไม่ได้รับความรู้
อย่างแท้จริง ต้องไขว่คว้าหาเองตามมีตามเกิด จึงไม่มีทางจะเป็นไปได้ที่ชุมชนจะ
พัฒนาตนเองได้ตามกระแสของโลกาภิวัตน์ที่รวดเร็วและแข่งขันรุนแรง ดังนั้น
ศูนย์การเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีของชุมชน จำเป็นต้องเกิดขึ้น โดยรัฐบาล
ต้องแก้ไขระเบียบกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการค้นคว้า หากสิ่งใดที่เป็น
การค้นคว้าให้เกิดสิ่งแปลกใหม่โดยการตัดแปลง วิจัยและคิดค้นด้านอุตสาหกรรม
หรือด้านอื่นใดของคนไทยเมื่อใด รัฐบาลต้องส่งเสริม เติมความรู้ให้บุคคลเหล่านั้น
ไม่ใช่เหมือนอย่างที่ผ่านมา คนไทยคิดค้นการผลิตกระสุนปืนได้ รัฐบาลก็สั่งจับ
เข้าคุก คนไทยคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น จานรับดาวเทียม คนไทยคนนั้นก็
ถูกจับกุมขัง อย่างนี้ไม่ทำให้ประเทศพัฒนาหรือเจริญได้เลย สังคมชนบทจะต้องได้
รับการเหลียวแล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประการที่เจ็ด สิ่งที่รัฐต้องทำอย่างรวดเร็วคือ **การจัดทำระบบงบประมาณใหม่** โดยสังคมเมืองที่เจริญและพึ่งตนเองได้แล้ว ต้องได้รับงบลดลง
หรือได้รับงบประมาณน้อยกว่าสังคมที่ด้อยโอกาสกว่าหรือสังคมชนบท รัฐต้องมี
แผนแม่บทอย่างจริงจังในการให้การจัดสรรงบประมาณ

ปัจจุบันสังคมเมืองที่เจริญแล้ว รัฐบาลกลับทุ่มเทเข้าไปอย่างมากมาย
สิ่งที่รัฐบาลที่ผ่านมามีผิดพลาดไป คือ การจัดสรรงบประมาณก้อนใหญ่ให้แก่
โรงเรียนขนาดใหญ่ที่พึ่งตนเองได้แล้ว เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่ง
โรงเรียนที่มีชื่อเสียงเหล่านี้มีรายได้จากค่าแป๊ะเจี๊ยะในแต่ละปีมากมายมหาศาล
เพราะเด็กที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวมีฐานะดี รัฐบาลไม่จำเป็นต้องทุ่ม
เงินมากมายเท่ากับโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลในต่างจังหวัด

เด็กที่อยู่ในห้องที่ห่างไกลในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ บุรีรัมย์
สุรินทร์ เป็นต้น เป็นเด็กยากจนและโรงเรียนไม่มีความพร้อมด้านครู และอุปกรณ์
การเรียนการสอนเครื่องคอมพิวเตอร์ก็มีน้อยมาก รัฐจึงควรผันงบประมาณไปให้
มากกว่าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า โรงเรียนดัง ถ้าจัดบให้โรงเรียน
ในชนบทมากกว่าโรงเรียนในเมือง โรงเรียนในชนบทก็จะสามารถจัดการเรียนการ
สอน มีอุปกรณ์ เครื่องมือหรือสื่อการสอนที่ดี มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับโรงเรียน
ในเมือง หากจะเปรียบไปก็เหมือนการแบ่งทรัพย์สินให้แก่ลูกของเรา ถ้าเราให้

ทรัพย์สินแก่ลูกคนที่ยากจนในปริมาณน้อยกว่าให้ลูกคนที่มีฐานะดีกว่า ลูกที่ยากจนคนนั้นก็ไม้อาจจะขยับฐานะได้ดีเท่าลูกคนที่รวยกว่าได้ ดังนั้น รัฐจึงควรทุ่มงบประมาณในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในชนบทให้มากกว่าโรงเรียนในเมืองซึ่งผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนโรงเรียนมากกว่า

ประการที่แปด อีกสิ่งหนึ่งที่รัฐบาลควรต้องหากจะพัฒนาสังคมชนบทให้เทียบเทียมสังคมเมือง **การมีระบบประกันสุขภาพ** เป็นสิ่งจำเป็นโดยจะต้องจัดการสนับสนุนงบประมาณด้านการสาธารณสุขให้พอเพียง ในปัจจุบันโรงพยาบาลใหญ่ ๆ จะอยู่แต่ในตัวเมือง อยู่ในกรุงเทพ รัฐบาลต้องมีนโยบายกระจายงบประมาณไปสู่โรงพยาบาลเล็กในชนบทให้มากขึ้น รัฐควรสำรวจรายได้ของประชาชนและแบ่งกลุ่มคนตามรายได้ออกเป็น 3-4 ระดับรายได้และดำเนินการดังนี้

ก. ผู้ที่มีรายได้ระดับต่ำกว่า 1 แสนบาทต่อปี ควรมีการสมัครใจประกันสุขภาพประมาณ 500 บาทต่อปีหรือตามแต่รัฐจะพิจารณาเห็นควร

ข. ผู้ที่มีรายได้ระดับ 1 แสนบาทถึง 1 ล้านบาท ควรมีการสมัครใจประกันสุขภาพในราคา 1,000-3,000 บาทต่อปี

ค. ผู้ที่มีรายได้ระดับ 1 ล้านบาทขึ้นไป ควรมีการบังคับให้ประกันสุขภาพต่อคน 5,000 บาทต่อปี

เงินเหล่านี้ควรนำเข้ากองทุนประกันสังคม ถ้าใครเจ็บป่วยก็ได้รับบริการฟรี จะเหมาะสมกว่าโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค

ประการที่เก้า ต้องมี **การพัฒนากระบวนการให้มีประสิทธิภาพ** ทั้งในด้านการได้มาซึ่งผู้บริหาร การกำหนดค่าตอบแทน การกระจายอำนาจ และการยกเลิกและแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาข้าราชการ

(1) **การได้มาซึ่งผู้บริหาร** ต้องเปลี่ยนระบบการคัดสรรผู้บริหาร โดย

ก. ยกเลิกการให้รัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งผู้บริหารชั้นสูงจากข้าราชการระดับ 10-11 โดยตรง

ข. กำหนดให้ข้าราชการในสังกัดเลือกตั้งหรือคัดเลือกผู้บริหารกันเอง วาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่ว่าจะระดับกลางหรือระดับสูงให้มีวาระการดำรงตำแหน่งไม่เกิน 1-2 ปี เมื่อครบวาระแล้วให้กลับมาเป็นข้าราชการธรรมดา และในขณะที่ดำรงตำแหน่งให้มีเงินประจำตำแหน่งต่างหาก วิธี

ที่เสนอนี้จะทำให้ลดการเล่นพวกเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์ของข้าราชการ ลดการแย่งชิงกันขึ้นไปสู่อำนาจและพยายามครองอำนาจให้ยาวนาน โดยใช้ระบบอุปถัมภ์ที่เป็นอยู่อย่างปัจจุบัน เพราะตำแหน่งบริหารต่าง ๆ จะมีการคัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งหมุนเวียนกันไป และบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งแล้ว 1 วาระ ต้องไม่มีสิทธิกลับมาดำรงตำแหน่งเดิมซ้ำอีก วิธีนี้จะเป็นการเปิดทางให้ผู้อื่นได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถในตำแหน่งบริหาร ซึ่งต่างจากปัจจุบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอธิบดีได้ 8-10 ปีต่อเนื่องกัน หรือผู้อำนวยการกองที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งได้จนเกษียณหากไม่ได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นไป ซึ่งทำให้ผู้อื่นที่มีความสามารถหมดโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถ

ข้อเสียของระบบการคัดเลือกปัจจุบันคือ การใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นหลัก คนที่มีความรู้ความสามารถแท้จริงแต่ขาดคนสนับสนุนไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถ ถ้ารัฐหันมาพิจารณาระบบคัดสรรแบบที่ผู้เขียนเสนอแนะ เชื่อว่าระบบราชการจะมีการพัฒนาดีขึ้น ระบบนี้จะมีประโยชน์ต่อประชาชน เพราะคนที่มีความสามารถมีโอกาสที่จะเข้าไปสู่ตำแหน่งผู้บริหาร และสามารถแสดงศักยภาพ ไม่เกิดความเฉื่อยชาเพราะระบบไม่ให้โอกาส

(2) ด้านการกำหนดค่าตอบแทน

ก. **รัฐต้องกำหนดผลตอบแทน รายได้ ของข้าราชการในแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากับข้าราชการในเมืองที่เจริญ** ไม่ควรมีขั้นเงินเดือน 2 ชั้น เพราะมีโอกาสดีกว่าคนอื่นในหลายด้าน เช่น โอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ การหารายได้นอกเวลาราชการ เป็นต้น จึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินเดือน 2 ชั้นเป็นสิ่งจูงใจ มิฉะนั้นข้าราชการที่มีความสามารถจะขอย้ายเข้าเมืองหมด แพทย์ที่ส่งไปประจำในชนบท ได้ 1-2 ปีก็จะขอโอนเข้ามาในเมืองเพื่อเปิดคลินิกหารายได้ เป็นต้น มาตรการที่รัฐควรทำคือ การใช้เงินเดือน 2 ชั้นเป็นสิ่งจูงใจให้ข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถทำงานในต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่ห่างไกลความเจริญ เพื่อให้คนที่มีความรู้ความสามารถจะได้มีกำลังใจในการใช้สมองพัฒนาพื้นที่นั้น ๆ โดยไม่ต้องห่วงเรื่องปากเรื่องท้องมาก

รัฐบาลต้องทำแผนแม่บท โดยสำรวจพื้นที่ยากจนและกันดาร ซึ่งถ้าใครทำงานในที่แบบนี้จะต้องได้ 2 ชั้นทุกปี ในตัวเมืองไม่ควรมีระบบ 2 ชั้น

และเพื่อให้สังคมไทยอยู่รอดและเจริญรุ่งเรือง รัฐจะต้องพิจารณาแก้ไขระบบการจัดสรรตำแหน่งและการคัดเลือกข้าราชการ และต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรอย่างรวดเร็วและให้ทันต่อเหตุการณ์

ข. รัฐควรต้องพิจารณาปรับปรุงเงินเดือนของข้าราชการทั้งหมด

ไม่ใช่เฉพาะสาขา เช่น ผู้พิพากษาจบปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์หรือได้เนติบัณฑิต ได้เงินเดือน 4-5 หมื่น หรืออัยการทำหน้าที่เพียงส่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ก็ได้เงิน 4-5 หมื่นบาท การเลือกปฏิบัติเช่นนี้ไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ปฏิบัติงานในส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งมีภาระงานหนักเช่นกัน แต่ได้รับเงินเดือนที่แทบจะไม่พอใช้จ่ายจนถึงสิ้นเดือน รายได้แบบนี้ไม่จูงใจให้คนทำงานปฏิบัติหน้าที่เพื่อสังคม เพราะมีความแตกต่างความเหลื่อมล้ำกันอย่างเห็นได้ชัด ดูได้จากบัญชีเงินเดือน (ธีระพล อรุณกลีกร, 2538) ข้าราชการระดับ 1 บรรจด้วยเงินเดือน 4,100 บาท ข้าราชการระดับ 11 เงินเดือน 42,120 บาท รายได้ของข้าราชการผู้น้อยนั้นน้อยมากจนไม่สามารถลืมตาอ้าปากได้ จึงควรต้องพิจารณาปรับใหม่ เช่น ความแตกต่างระหว่างข้าราชการระดับ 11 กับระดับ 1 ไม่ควรห่างกันเกิน 1 หมื่นบาท และต้องแยกระบบเงินเดือนและระบบตอบแทนตำแหน่งหรือเงินประจำตำแหน่งออกจากกัน เงินเดือนระหว่างข้าราชการระดับ 11 กับระดับ 1 ไม่ควรต่างกันมาก แต่ละปีให้ปรับขึ้นไปตามขั้นของตนเอง

ค. สิทธิประโยชน์ของข้าราชการต้องปรับปรุงแก้ไขให้ชัดเจน เช่น

การไปราชการต่างจังหวัด การเบิกค่ารักษาพยาบาล ค่าเช่าบ้าน (เสถียร วิชัยลักษณ์ และสีบวงศ์ วิชัยลักษณ์, 2522) ไม่ควรกำหนดอัตราของการให้สิทธิ์เหลื่อมล้ำกัน ควรกำหนดในลักษณะของผลตอบแทนประจำตำแหน่ง โดย **คิดในอัตราเหมาจ่าย** เช่น รัฐจ่ายให้กับบุคคลดังกล่าวเป็นค่ารักษาพยาบาลต่อปีเท่าไร เป็นค่าที่อยู่อาศัยเท่าไร เมื่อไปราชการให้อำนาจในลักษณะเหมาจ่ายเท่าไร ขาดเหลือเป็นเรื่องของบุคคลดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องทำใบเบิกจ่ายหลายใบให้สิ้นเปลืองงบประมาณของรัฐและเวลาของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน การเขียนใบเบิกต่าง ๆ ต้องใช้งบประมาณและเสียเวลา และยิ่งอาจเกิดความผิดพลาดหรือทุจริตได้ง่าย แต่ถ้าทำอย่างทีเสนอแนะจะไม่มีใบเบิกผิด ไม่มีทุจริตในการเบิกค่าเช่าบ้าน ค่าเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

(3) เมื่อรัฐปรับระบบราชการทั้งระบบเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ระบบการคัดสรรคนที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหาร รัฐต้องปรับระบบการปฏิบัติงานโดยกระจายอำนาจหน้าที่ให้ผู้ที่เข้ารับงานนั้นมีความสามารถในการตัดสินใจเด็ดขาดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ไม่ใช่จัดสายบังคับบัญชาขึ้นไปหลายชั้น ต่อไปในอนาคตการมอบหมายงานต้องเป็นไปในลักษณะที่ชัดเจนว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบ หรือที่เรียกว่า **มีเจ้าภาพ** เช่น บุคลากรที่ทำหน้าที่พัฒนาระบบไม่จำเป็นต้องเสนอผ่านผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้นไล่ไปจนถึงระดับสูงสุด โดยให้เสนอและอนุมัติในระดับผู้อำนวยการกอง และถือเป็นอันสิ้นสุดแค่นั้น จากนั้นก็ให้ผู้ที่เสนอความคิดพัฒนาระบบหรือวิธีการทำงานไปได้เลย การทำเช่นนี้จะทำให้โครงสร้างการทำงานแคบลงและข้าราชการจะสามารถตัดสินใจพัฒนาการของตนเองได้

(4) กฎเกณฑ์ทั้งหลายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาข้าราชการต้องถูกยกเลิกและแก้ไข เช่น

ก. ระเบียบที่ว่าข้าราชการเมื่อดำรงตำแหน่งแล้ว จะเป็นเจ้าของกิจการใด ๆ ไม่ได้ หรือว่าไม่สามารถพัฒนาอาชีพอื่นเสริมรายได้ได้นั้น ไม่น่าถูกต้อง ควรยกเลิก

ข. งานบางประเภทไม่จำเป็นต้องบังคับเวลาการเข้าออกจากที่ทำงาน การมอบหมายให้ข้าราชการทำงานควรกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน เช่น งานชิ้นนี้ให้เสร็จเมื่อเวลาใด และต้องการคุณภาพเท่าใด ถ้าทำเสร็จตามกำหนด ได้คุณภาพที่ต้องการก็ถือว่าเป็นชิ้นงานที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ในบางหน่วยงานจึงไม่จำเป็นต้องมีการบังคับเวลางานหรือกำหนดช่วงเวลาทำการในอนาคต แต่ให้กำหนดปริมาณงานหรือผลงานเป็นหลัก ตลอดจนมีวิธีการประเมินผลงานที่ชัดเจน

ค. ควรเปลี่ยนแปลงเรื่องระเบียบการลาศึกษาต่อหรือเปลี่ยนวิถีปฏิบัติ เช่น ในเรื่องการให้ข้าราชการลาศึกษาต่อเพื่อให้โอกาสข้าราชการพัฒนาความรู้ความสามารถนั้น ควรแก้ไขระเบียบการลาศึกษาต่อ โดยจัดชั่วโมงการทำงานหรือมอบหมายงานให้ข้าราชการที่ศึกษาต่อสามารถทำงานไปเรียนไปด้วยได้ แต่ต้องไม่ทำให้งานนั้นเสียหาย เช่น ถ้าต้องออกไปเรียนในเวลาราชการบางเวลาก็ต้องหาชั่วโมงทำงานนอกเวลาเพื่อชดเชย แทนที่จะอนุมัติให้ลาเรียนโดยไม่ต้องทำงาน เพราะทำให้ผู้ร่วมงานต้องแบกรับภาระงานแทน ข้อเสนอแนะนี้สอดคล้องกับ

ข้อที่กล่าวข้างต้น คือ การยกเลิกการบังคับเวลาปฏิบัติหน้าที่ราชการ รัฐก็จะได้ทั้งทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ได้ทำงานไปพร้อมกัน

การปรับปรุงสังคมเมือง สังคมเมืองเป็นสังคมที่ได้เปรียบอยู่แล้ว ดังนั้นรัฐควรวางแผนแม่บทในเรื่องนี้ เช่น

1. การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดย

ก. **ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม** หรือการกระทำผิดกฎหมายทุกระดับของความรุนแรง โดยแก้กฎหมายอาญาให้ประชาชนสามารถเข้าจับกุมการกระทำผิดทางอาญาที่กระทำขึ้นซึ่งหน้าได้ ในขณะที่จับกุมนั้นให้ราษฎรที่เข้าจับกุมมีสิทธิแบบเดียวกับเจ้าพนักงานที่ทางราชการจัดสรรให้ เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา หรือให้บุคคลนั้นได้รับสิทธิใกล้เคียงกันหรืออื่น ๆ ที่ใกล้เคียงทดแทน หากมีมาตรการเช่นที่ว่ามานี้อาชญากรรมจะลดลง

ข. การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดของประชาชน **รัฐต้องเปลี่ยนระบบการจับกุมอย่างเดิวนมาเป็นระบบค่าปรับ** และนำมาเป็นรายได้ของแผ่นดินเพิ่มเติมจากรายได้ที่ได้มาจากการเก็บภาษี นั่นคือ เมื่อประชาชนกระทำผิดแทนที่จะขังคุก ก็ใช้ระบบการเสียค่าปรับที่สูง หรือไม่ก็ต้องไปทำงานที่ต้องอาศัยแรงงานเพื่อชดใช้สังคม โดยกรมราชทัณฑ์ต้องปรับตัวเองให้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ให้นักโทษทำ และรัฐเอาไปจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้มีรายได้มาจุนเจือสังคมแทนเงินภาษี ในอนาคตเงินภาษีจะไม่ใช้รายได้หลักของประเทศแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

ค. **รัฐบาลต้องจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับผลตอบแทนจากค่าปรับ** ดังเช่น ตำรวจหรือผู้ที่ทำหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง หากมีการปรับจะต้องมีการ **ตรากฎหมายแบ่งเปอร์เซ็นต์ของค่าปรับมาให้ข้าราชการหรือราษฎรผู้ทำหน้าที่จับกุม** รัฐต้องแบ่งการลงโทษออกเป็น 2 ระบบ คือ โทษที่รุนแรงเนื่องจากทำร้ายร่างกาย ฆ่า ช่มชืด ผู้ต้องโทษต้องถูกลงโทษอย่างสาสม และจะต้องชดใช้สังคม ขณะที่ถูกจำขังจะต้องผลิตสินค้าเพื่อนำมาเลี้ยงคนในสังคม เป็นการไถ่บาปที่ก่อขึ้น แต่ถ้าเป็นลหุโทษหรือโทษชั้นเบาควรฝึกไม่เกิน 10 ปีหรือ 5 ปี ควรจะเปลี่ยนเป็นค่าปรับเป็นส่วนใหญ่ โดยการยึดทรัพย์สินมาให้แก่สังคม และบังคับให้ใช้แรงงานถ้าไม่มีเงินค่าปรับ สังคมเมืองต้องถูกกระจายไปสู่ชนบท

2. ด้านการกระจายการศึกษาที่มีคุณภาพสู่ภูมิภาค

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในเขตเมืองต้องได้รับการจูงใจให้ย้ายตัวเองไปสู่ชนบทในแต่ละภาคของประเทศ ตามแผนแม่บทระยะยาวที่รัฐต้องจัดทำขึ้น หากมหาวิทยาลัยใดไม่ย้ายออกไปก็ไม่ควรได้รับเงินอุดหนุนก้อนใหญ่จากรัฐ แต่ให้หาเลี้ยงตัวเอง

3. ส่วนราชการสำคัญต่าง ๆ ต้องกระจายตัวอยู่ทุกภูมิภาค

รัฐควรต้องทำแผนระยะยาวใน 10 ปีข้างหน้าว่า จะกระจายส่วนราชการสำคัญอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ไม่ใช่มากระจุกตัวอยู่แต่ภายในกรุงเทพฯ รัฐต้องมีการวางผังเมือง มีค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ให้แก่ข้าราชการที่ยินยอมย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด โดยค่อยทำค่อยไป กำหนดความซ้ำเร็วแตกต่างกันไป ไม่ควรมีตำแหน่งงานที่ไม่จำเป็นหรือบรรจุคนเข้ารับราชการโดยไม่จำเป็น ควรจ้างเอกชนเข้ามาทำแทน โดยการจัดซื้อจัดจ้าง การจ้างงานควรให้อำนาจแก่ส่วนราชการผู้ปฏิบัติเป็นผู้กระทำ

4. การแก้ไขปัญหาคอขวดในเมือง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาจราจร อาจแก้ไขโดยการขยายระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานออกไปสู่ชานเมืองและเมืองบริวาร เช่น สถานีรถไฟไม่ควรอยู่ที่หัวลำโพง ควรออกไปด้านนอก เพื่อไม่ให้เกิดการจราจรติดขัด ควรใช้รถประจำทางมารับส่งผู้คนที่เดินทางต่อหลังจากลงรถไฟ ซึ่งรถไฟต้องให้จอดอยู่ชานเมืองไม่ควรเข้าไปจอดในเมืองเพื่อช่วยลดการจราจรแออัดลง

5. ระบบการปกครองท้องถิ่น

จะเห็นว่ารูปแบบนครหรือกรุงเทพมหานครนั้นไม่มีศักยภาพหรือประสิทธิภาพเพียงพอในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเลือกผู้ว่า กทม. อีกกี่ครั้งหรือผู้ว่า กทม. อีกกี่คนก็แก้ปัญหาไม่ได้ การปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสมควรจะชอยเป็นระบบเล็ก ๆ ให้อำนาจในระดับชุมชน เช่น การยกฐานะหมู่บ้านให้เป็นนิติบุคคลหรือการทำให้ท้องถิ่นเล็กลง องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือกรุงเทพมหานครหรือเทศบาลต่าง ๆ ควรชอยพื้นที่ให้เล็กลง ส่วนจะยกเลิกหรือไม่รัฐควรต้องพิจารณาตามความเหมาะสม กรุงเทพมหานครนั้นถ้าสามารถแบ่งส่วนราชการออกไปอีก อย่างน้อย 20 ส่วนหรือ 30 ส่วน จะทำให้การดูแลได้ทั่วถึงมากขึ้น ลดการจ้างบุคลากร

ลดเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง ให้หาเงินเลี้ยงตัวเอง คณะกรรมการที่ได้รับการเลือกมานั้น เมื่อเข้าสู่การเป็นรัฐบาลท้องถิ่นแล้ว จะต้องปฏิบัติงานได้เหมือนข้าราชการ ไม่ใช่เข้าไปเพื่อรับค่าตอบแทนหรือเพียงเข้าไปวางนโยบายและออกกฎระเบียบเท่านั้น

6. ปัญหาทรัพยากรถูกทำลายและภัยธรรมชาติ

ความเสียหายของประเทศ เท่าที่เห็นได้อีกอย่างหนึ่งคือ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย โดยเฉพาะป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ก่อให้เกิดปัญหาอุทกภัย วาตภัย แต่ละปีมีน้ำท่วมเมื่อพายุเข้ามา เรื่องที่ผู้เขียนต้องการเสนอแนะคือ **การแก้ปัญหา น้ำท่วม** ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาของกรุงเทพเท่านั้นแต่เป็นปัญหาของต่างจังหวัดด้วย จะเห็นได้ว่าพื้นที่หนึ่งน้ำท่วม แต่บางพื้นที่แห้งแล้ง เช่น ที่ราบสูงภาคอีสาน แอ่งน้ำบางแห่งที่ทางการขุด ไม่มีน้ำขังอยู่ ดังนั้น สิ่งควรทำคือ ลำเลียงน้ำในพื้นที่ที่มีน้ำมากไปสู่พื้นที่ที่มีน้ำน้อยโดยระบบท่อ รัฐควรวางแผนดังกล่าวให้ชัดเจนมากขึ้นในปัจจุบัน ไม่ใช่เพียงขุดคลองแล้วรอให้น้ำไหลไป พื้นที่ใดที่มีน้ำควรมีการสำรวจที่น้ำท่วมและมีน้ำมากทุกปี การทำแผนแม่บทจัดทำก่อสร้างระบบชลประทานไปตามท่อ โดยใช้การสูบน้ำขึ้นที่สูงแล้วปล่อยไปตามท่อ จะช่วยแก้ปัญหา น้ำท่วมขังในบางพื้นที่ได้

7. ปัญหาการขนส่ง

สิ่งที่ควรดำเนินการคือ **การจัดทำรถไฟรางคู่** ซึ่งควรเป็นนโยบายหลักของรัฐ ถ้าโครงการนี้สำเร็จภายใน 10 ปีข้างหน้า ประชากรจะสามารถเคลื่อนย้ายตัวเองไปกลับจากเมืองไปชนบทได้อย่างรวดเร็ว การขนส่งผู้คนและสินค้าจะกระจายไปสู่ภูมิภาคได้สะดวก การถ่ายโอนองค์ความรู้ไปสู่ชนบทจะทำได้ดีและรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปสู่ชนบทจะทำได้ง่ายขึ้นและสะดวกขึ้น ดังนั้นการพัฒนาการรถไฟรางคู่เป็นสิ่งที่รัฐต้องทำให้ได้

8. การจัดการปัญหาราษฎรไม่มีที่ดินทำกิน

ควรต้องจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า โดยแก้ไขประมวลกฎหมายที่ดิน ถ้าผู้ใดครอบครองที่ดินเกิน 50 ไร่ ควรเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า เช่น 51-100 ไร่ เก็บไร่ละ 100 บาท ถ้า 101-1,000 ไร่ เก็บไร่ละ 1,000 บาท ถ้า 1,001 ไร่ขึ้นไปเก็บไร่ละ 10,000 บาท จะทำให้เกิดการกระจายสัดส่วนของที่ดิน

ออกไปให้เกิดความเท่าเทียมกัน ผู้ที่ครอบครองที่ดินและไม่ใช้ประโยชน์จะต้องถูกเวนคืนหรือถูกเก็บภาษีในอัตราสูงมาก ๆ

สรุป

สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและสภาพของสังคมในอนาคต สังคมปัจจุบันอยู่ในสภาวะวุ่นวายสับสน และต้องการการจัดระเบียบอันดีงามเพื่อนำไปสู่สังคมที่ดีในอนาคต ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท รัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของ ฯพณฯ ท่านนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำลังพยายามคิดใหม่ ทำใหม่ ในทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแก้ปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การปฏิรูประบบราชการ ปัญหาเศรษฐกิจ หรือปัญหาปากท้องของประชาชน ซึ่งผู้วางนโยบายอาจไม่มีเวลาที่จะเข้าถึงพื้นที่จริง ๆ และใช้ชีวิตอยู่เป็นระยะเวลานานพอที่จะมองปัญหาได้ทะลุปรุโปร่ง ดังนั้น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนซึ่งเป็นเพียงเสียงหนึ่งที่ยากให้คนทั่วไปและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้พิจารณาประกอบการตัดสินใจวางนโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ ตามแต่จะเห็นควรด้วย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2542. *สังคมไทย 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธีรพล อรุณะกสิกร. 2538. *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2538*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เสถียร วิชัยลักษณ์ และ สืบวงศ์ วิชัยลักษณ์. 2522. *พระราชกฤษฎีกาเข้าบ้านข้าราชการ พ.ศ. 2522*. กรุงเทพฯ: นิติเวช.